

מוצר בהנות שעליו נקוב מחיר נמוך מדי

מחבר: הרב ניר אביב (שו"ת הגלה נא ח"ב סי' נג)

שאלה

מי שמוצא במדף החנות מוצר שנקוב עליו מחיר נמוך, שנראה ברור שננקב בטעות ע"י אחד העובדים, האם מותר לקנותו במחיר זה, או שצריך ליידע את המוכר, ורק אם הוא מסכים יקנהו? האם זה משנה, שלפי החוק במדינת ישראל, החנות מחוייבת למחיר הנקוב אף אם הוא מוטעה?

תשובה

"כל בעל עסק במדינת ישראל קבל על עצמו להתנהג בהתאם לחוק, דבר זה נקרא בפינו "מנהג המדינה". לכן, אם על פי החוק המגן על הצרכן חייב בעל עסק למכור לפי המחיר שפירסם אפילו אם טעה, הרי שזה מנהג המדינה שקבל על עצמו בעל העסק מראש, והוא מחוייב למכור במחיר שפורסם".

כמובן, שכל זה הוא לפי הדין ולא לפי מידת חסידות, ובוודאי שממידת חסידות במקרה שהלקוח רואה שנפלה שגגה מצד המוכר מצוה ליידעו, ולא לנצל את החוק כלשונו, ויש בזה מצות 'השבת אבידה'. רק אעיר שלצערי אני נתקל אישית דבר יום ביומו ברשתות המזון שנוקטות באופן שיטתי בדרך זו ('שיטת מצליח'): מלכתחילה על המוצר כתוב מחיר נמוך, וכשהלקוח מגיע לקופה הוא מחוייב אוטומטית במחיר הגבוה, ורק אם היה נכון לבדוק בקבלה שם לב לטעות, וברוב המקרים הוא מוותר על המלחמות ומפסיד. ולעיתים זה קורה בקופה אפילו טרם ששילם שמתברר לו המחיר האמיתי הגבוה, ומוותר מחמת שאין לו כח וזמן לחזור שוב לחפש במדפי החנות את המוצר הזול.

ומראש, קשה מאד לדעת היכן יש טעות בתום לב, משום שישנם מבצעים המשתנים מדי יום ביומו שנועדו למשוך לקוחות, כך שקשה לדעת אם המחיר הוא טעות, ובהרבה מקרים יש על אותו מוצר שתי מדבקות שונות, או על שני מוצרים זהים שתי מדבקות שונות, וכדי להגן על הצרכן בא החוק הטוב והצודק הזה שמכריח את המוכרים לשים לב טוב ולהימנע מגזל ואונאה, הגם שיתכן שלפעמים בשוגג המוכר יוצא נפסד.

שאלה

האם מוכרים לא יכולים לטעות?

מחילה, אך לא הבנתי את ההיגיון: התורה מצווה אותנו "ועשית הישר והטוב", אם מוכר כתב בטעות מחיר אחר אז נחייב את בעל הבית להפסיד כי כך החוק אומר?

היכן הדרך ארץ? היכן הנעימות? דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום. חוקי המדינה גם מתירים הרבה דברים אחרים האם נעשה גם אותם כי אלו חוקי המדינה?

תשובה

א. מבלי להיכנס לסוגיית דינא דמלכותא דינא, לכו"ע חוקי המדינה בעניין מסחר וצרכנות מחייבים את כולם משום שהחוק הוא מנהג הסוחרים ("מנהג המדינה") וכולם באים לסחור על דעת זה. החוק אומר שהמוכר מחויב למחיר הנקוב על המוצר, ולכן אין כאן בעיה של גזל. הדין מבואר בשו"ע (חו"מ סימן רל"ב סעי' ו') שכתב וז"ל "שכל הנושא ונותן סתם, על מנהג המדינה הוא סומך", וכן במקומות רבים נוספים.

ישנו כלל בדיני ממונות שכל תנאי שבממון שהתנו שני הצדדים ביניהם התנאים קיים (ראה בבא מציעא נ"א ע"א), אלא אם כן ישנו הדבר מנוגד לדין תורה. המנהג הידוע והנהוג במדינה הוא כאילו הותנה התנאי במפורש בין שני הצדדים.

מי שלא מוכן לסחור בתנאים אלה שלא יעסוק בזה או שיתלה שלט מאיר עיניים במקום בולט שבו הוא מסביר את תנאי המכר שלו, ואז מי שרואה את השלט יודע להיזהר ומחליט על פי בחירתו האם ברצונו לקנות שם.

ג. החוק הזה הוא תקנה טובה לטובת הצרכנים, ובמקרה כזה כו"ע דינא דמלכותא דינא. עיין במקורות בספרי מעשה רשת עמ' 90 בשם הגרי"ש אלישיב והרב הלבשרטאם.